

Oikeusministeriö
lainsäädäntöneuvos Sami Kiriakos

Lausunto, 30.11.2023, SY/2834/2023

Lausuntopyyntö VN/23300/2023

Valtakunnansyyttäjän toimisto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jonka mukaisilla lainmuutoksilla pyritään täydentämään unionin taloudellisten etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun direktiivin täytäntöönpanoa. On ilmeistä, että komission perustellun lausunnon vuoksi kansalliseen lainsäädäntöön on tarpeen tehdä täsmennyksiä.

Ehdotettuun rikoslain 40 luvun 8 a §:ään (Euroopan unionin varojen väärinkäyttö) ei ole lausuttavaa. Törkeään tekemuotoon (8 b §) on luonnoksessa kirjoitettu kvalifiointiperusteeksi samat hyötyyn ja vahinkoon liittyvät perusteet kuin nyt voimassa olevaan säännökseen törkeästä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana. Tämän lisäksi ehdotettuun säännökseen on lisätty kolmas kvalifiointiperuste eli rikoksen tekeminen erityisen suunnitelmallisesti tai häikäilemättömästi. Tätä lisäystä on luonnoksessa perusteltu sillä, että aiemmin virkamiesten osalta sovellettavaksi näissä tilanteissa olisi tullut törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen, jossa on vastaava kvalifiointiperuste. Direktiivi ei kuitenkaan tällaista kvalifiointiperustetta edellytä. Kun lisäksi otetaan huomioon, että virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistö ei ylipäänsä ole ollut riittävä panemaan täytäntöön direktiivin asettamia vaatimuksia ja aiemmin kansanedustajan kohdalla säännöstä kirjoitettaessa erityiseen suunnitelmallisuuteen liittyvää kvalifiointiperustetta ei säädetty, olisi perusteltuna vaihtoehtona pidettävä myös sitä, että uuteen 8 b pykälään otetaan kvalifiointiperusteeksi direktiivin edellyttämät

tavoiteltu hyöty ja pyrkimys aiheuttaa erityisen tuntuva haittaa tai vahinkoa eikä siihen lisätä luonnoksessa ehdotettua erityistä suunnitelmallisuutta tai häikäilemättömyyttä. Lisäksi on tältä osin ja muutenkin syytä ottaa huomioon, että sama menettely voi jatkossa täyttää sekä varojen väärinkäytön että virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistön.

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeva uusi 40 luvun 15 § on poikkeus siihen olemassa olevaan pääsääntöön, ettei oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä sovelleta julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen. Sinänsä direktiivin sanamuotoa on mahdollista tulkita siten kuin luonnoksessa eli että direktiivi edellyttää oikeushenkilön rangaistusvastuun kattavan myös sellaiset tilanteet, joissa on tehty julkista valtaa käyttämällä rikos, joka tehdään muun kuin direktiivin oikeushenkilöä koskevan määritelmän mukaisen yhteisön hyväksi.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on kaksi esimerkkiä tämän kaltaisesta tilanteesta. Niistä herää lainsoveltajan näkökulmasta ensinnäkin kysymys siitä, soveltuvatko kansalliset oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset tilanteisiin, joissa tekijä toimii itsenäisesti ja oikeushenkilöstä riippumatta, vaikka hänellä olisikin lain tarkoittama asema oikeushenkilön organisaatiossa ja hänen tekemänsä rikoksen hyöty tavalla tai toisella kanavoitetaan mainittuun oikeushenkilöön. Onko sillä, että tapahtunut rikos ei mitenkään liity oikeushenkilön toimintaan, jotakin itsenäistä merkitystä arvioitaessa oikeushenkilön rangaistusvastuun edellytysten täyttymistä? Mikäli säännös on tarkoitettu sovellettavaksi toisin kuin sitä oikeuskäytännössä on tähän asti sovellettu, olisi tästä perusteltua hallituksen esityksessä lausua.

Toinen kysymys, joka asiassa herää on se, että jos oikeushenkilön rangaistusvastuu julkisen vallan käytössä tehdyn rikoksen yhteydessä on mahdollinen, kun kyse on unionin taloudellisten etujen vahingoittamisesta, miksi se ei olisi sitä myös silloin, kun kyse on kansallisten etujen vahingoittamisesta. Joka tapauksessa esitetty

sääntelytapa ja sen taustalla oleva ajatus rikokseen liittymättömän oikeushenkilön hyödyttämisestä ovat poikkeus olemassa olevaan oikeuskäytäntöön.

Ylimääräisen tiedon käyttämisen osalta huomiota kiinnittää ehdotuksen sivulla 11 esitetty käsitys siitä, että perusmuotoista unionin varojen väärinkäyttöä ei ole syytä lisätä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 54 §:ssä lueteltuihin rikoksiin. Virka-aseman väärinkäyttäminen on kuitenkin säännöksissä mainittu (1.10.2023 voimaan tulleessa muutoksessa lisätty). Näin ollen uuden säännöksen voimaantullessa ylimääräisen tiedon käyttäminen kaventuu siten, ettei ylimääräistä tietoa voida käyttää unionin varojen väärinkäyttöepäilyissä, mutta sitä voidaan käyttää virka-aseman väärinkäyttämisepäilyissä. Tällaista kavennusta ei voi pitää perusteltuna ottaen huomioon edellä mainittu tuore lainmuutos ja se peruslähdekohta luonnoksessa esitettyjen lainmuutosten taustalla, ettei Suomen toimia direktiivin toimeenpanemiseksi ole pidetty riittävinä. Lisäksi tältä osin on otettava huomioon se edellä mainittu mahdollisuus, että sama teko saattaa täyttää sekä varojen väärinkäytön että virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistön.

Ari-Pekka Koivisto

valtakunnansyyttäjä

Mari Mattila

valtiosyyttäjä

Jakelu

Oikeusministeriö/kirjaamo
Lainsäädäntöneuvos Sami Kiriakos

Lausunto

4 (4)

Valtakunnansyyttäjä

30.11.2023

SY/2834/2023

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

